

Vurdering, læringsstrategier og selvregulering

2020

Bård Knutsen og Berit Reitan
NTNU OG UNIVERSITETET I OSLO

Vurdering, læringsstrategier og selvregulering

Et sentralt mål med all undervisning er at elevene skal bli selvregulerte lærende. Selvregulering handler om å forstå hva man skal lære, sette seg oppnåelige mål og å ta i bruk læringsstrategier. Lærerens rolle er å veilede elevene og hjelpe elevene til å selv vurdere og regulere hva de trenger hjelp til og hva slags hjelp de trenger. Noen elever utvikler disse metakognitive ferdighetene på egen hånd, men de fleste trenger støtte og veiledning, og elever med stort læringspotensial er ikke et unntak i så måte.

“There is no gene for underachievement, no neurological or biological explanation for inadequate school performance by capable children. [...] Instead, underachieving children seem not to have learned the process of achievement – in fact they have *learned* to underachieve.” (Rimm, 2008, s. 5)

Metakognitive læringsstrategier

Læringsstrategier handler om hvilke studieteknikker som kan være hensiktsmessige å bruke, når og hvordan de skal gjennomføres og en plan for tidsbruk og evaluering av resultatet.

Studieteknikker er de konkrete læringsverktøyene som er aktuelle å bruke i læringsprosessen, som for eksempel:

- memoreringsteknikker
- teknikker for å fokusere oppmerksomheten (understreking i tekst, leseoppdrag etc.)
- bearbeiding av ideer (diskusjon/samarbeidslæring)
- organisering av fagstoff for å se sammenhenger (tankekart etc.)

Når elevene får opplæring og trening i å bruke ulike teknikker og strategier, vil de erfare hva som fungerer bra og mindre bra for dem selv og i hvilke situasjoner de ulike teknikkene og strategiene passer. De reflekterer over egen læring, blir bevisst på hvilke strategier og teknikker som hjelper dem videre og utvikler på denne måten sine metakognitive ferdigheter. Det handler om å synliggjøre, bevisstgjøre og utvikle det å lære å lære i et helhetlig perspektiv. Hvis elevene lærer hvordan de lærer, gjennom bevisstgjøring og utvikling av strategier, kan de benytte teknikkene selv ved senere læring.

Figur 1 Bevisstheten rundt egen læring må utvikles på et metaplan, slik at eleven i større grad kan bli selvutviklende, selvregulerende og selvgående.

Bevissthet rundt egen læring må utvikles på et metaplan slik at eleven i større grad kan bli selvstendige i egen læringsprosess. Dette betyr at elevene må reflektere over egne læringsprosesser. Elevene må forstå **hvorfor** og **hvordan** de skal lære. Læreren må hjelpe elevene til å utvide sitt repertoar og til å vurdere og gi tilbakemelding på hvilke strategier eleven bruker på ulike arbeidsoppgaver. For å oppnå selvregulering er det viktig å kjenne til og ha erfaring med bruk av ulike læringsstrategier og teknikker og ha bevissthet om egne styrker og begrensninger.

Læring og tilpasset undervisning

Det er en seiglivet myte at evner (f.eks. intelligens og læringspotensial) er medfødte og uforanderlige egenskaper (Laine m fl. 2016). Forskning viser derimot at evner er både påvirkbare og foranderlige, og denne kunnskapen får konsekvenser for det som foregår i skolen. Personer rundt elevene (dvs. lærere, foreldre og andre med ansvar for elevenes læring og utvikling) kan utgjøre en forskjell for elevenes kognitive utvikling og læring og er dermed viktige for utviklingen av elevenes læringspotensial (Gagné, 2010). Det er videre viktig at denne forståelsen om at evner er noe formbart, videreformidles til elevene. Læring er en aktiv prosess hvor den lærende selv må bidra med egeninnsats for å utvikle sitt kognitive potensial.

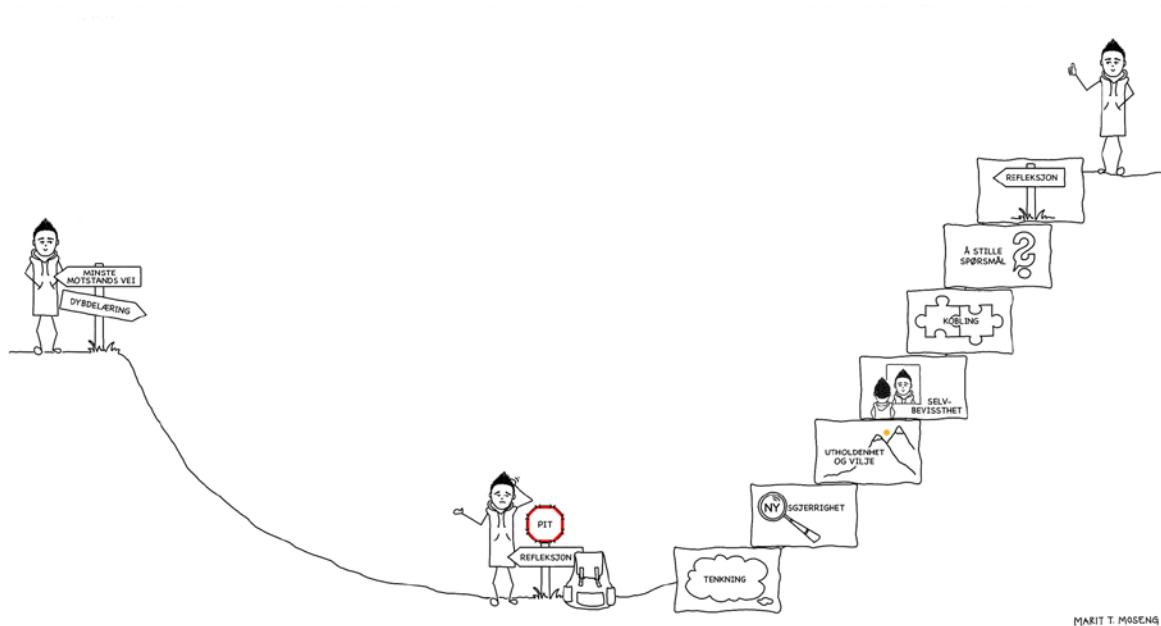
Elever som får ukritisk ros for å prestere godt med minimal arbeidsinnsats, risikerer over tid å utvikle en forståelse for at evner er en medfødt egenskap de i liten grad kan påvirke selv. De utvikler et selvbilde og en identitet som klassens beste/smarteste, og for mange av disse elevene blir målet etter hvert å forsvare selvbildet som klassens beste – ikke lære og mestre faget. Dersom eleven får fortsette å gå på halv maskin og belønnes for dette, vil identiteten som klassens flinkeste bli sterkere og arbeidsinnsats blir en trussel mot dette selvbildet. Resultatet blir ofte at elevene velger minste motstands vei og går glipp av erfaringer med å feile og å stå fast. Dette øker risikoen for at de **ikke** utvikler gode arbeidsvaner, studieteknikker og læringsstrategier – nødvendige handlingskompetanser for å møte fremtidige utfordringer både i utdanning, arbeid og livet for øvrig. Uten tilfredsstillende teknikker og strategier har elevene dårlige forutsetninger for å realisere sitt potensial. Alle lærere bør derfor reflektere over egen undervisning dersom de har elever som presterer høyt sammenlignet med sine jevnaldrende uten å yte særlig egeninnsats og være

*Ikke løs elevenes problemer for dem. Hjelp dem i stedet å finne ut hvordan de selv kan løse problemet. Slik blir de selvhjulpne aktører i egen læringsprosess.»
(Arnbak, 2003)*

bevisst egen læringsprosess. Høye prestasjoner uten egeninnsats er et tegn på underyting og urealisert læringspotensial.

Læringsgropa

Elung (2017) bruker begrepet *Læringsgropa* (The learning pit) om det stadiet i læringsprosessen den lærende er på før ny forståelse inntreffer. På dette stadiet vil mange føle på en *læringsfrustrasjon* som oppstår når de skal utvikle en ny forståelse. Elevene må erfare at det å bli læringsfrustrert er en nødvendig del av læringsprosessen og at denne følelsen er forstadiet til ny forståelse. Dette forutsetter at elevene blir bevisst egen læringsprosess og hvordan de kan bruke tidligere erfaringer, strategier og studieteknikker for å komme videre når de møter krevende utfordringer. I stedet for å miste motet og motivasjonen, eller føle seg dumme og lite flinke, er det viktig at elevene forstår betydningen av dette stadiet og vet hvilke strategier som hjelper dem videre. Elevene må altså reflektere over egen læring og læringsprosess gjennom å stille seg spørsmål som for eksempel: Hvordan havnet jeg her? Hva har jeg lært? Hva pleier å hjelpe meg videre?

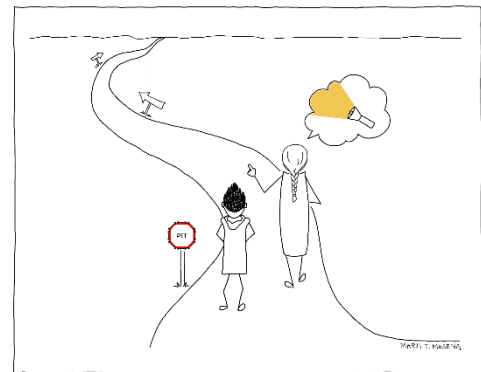

Figur2. Læringsgropa er det stadiet en elev befinner seg på før ny forståelse inntreffer. På dette stadiet i læringsprosessen vil eleven oppleve læringsfrustrasjon. Den metakognitive eleven er bevisst egen læringsprosess og hvilke strategier og teknikker som fører fram mot målet.

Læreren som veileder

Hovedformålet med all undervisningsvurdering i skolen er å innhente informasjon om elevenes forutsetninger og behov og på grunnlag av dette, sammen med elevene, legge til rette for en så optimal læringsprosess som mulig. For å lykkes med dette må læreren være i stand til å avdekke elevenes forutsetninger og behov - og hjelpe dem med å finne strategier som støtter dem i læringsprosessen. Det blir derfor viktig å legge til rette for at elevene får erfaringer med ulike strategier og teknikker, og å bevisstgjøre elevene betydningen av disse i læringsprosessen.

Elevens metakognitive kompetanse er sterkt påvirket av lærerens vurderingspraksis og hva som vektlegges i elevenes læringsprosess. Dersom læreren vektlegger og gir elevene honnør for det de kan kontrollere selv, som for eksempel viljestyrke, energi og konsentrasjon i læringsprosessen, vil dette bidra til at elevene får styrke og tro på at de kan utvikle sin metakognitive kompetanse.

Figur 3 Læreren oppgave er å veilede elevene og legge til rette for at de blir bevisste egen læringsprosess. Gjennom direkte undervisning og refleksjon bygger elevene metakognitiv kompetanse for livslang læring.

Referanser

Arnbak, E. (2003). Faglig læsning – fra læseproces til læreproces. Gyldendal, København.

Elung, T. (2017). Lær elevene å lære! Pedlex, Oslo.

Laine, S., Kuusisto, E. & Tirri, K. (2016). Finnish Teachers' Conception of Giftedness, to be published in Journal for the Education of the Gifted

Nottingham, J. (2013). Nøglen til læring – hvordan oppmuntrer og inspirer du til optimal læring? Dafolo, København.

Rimm, S. B. (2008). Why Bright Kids Get Poor Grades and What You Can Do about it. Scottsdale, Great Potential Press, Inc.